

агресія, місцева самооборона – окупаційні адміністративно-військові структури). Ці процеси не лише змінюють структуру національних мов, а й формують нові моделі ідентичності, соціальної взаємодії та культурної пам'яті.

Отже, мовні трансформації воєнного часу доцільно репрезентувати не лише як процес лексичного збагачення, а й як глибинну модифікацію мовної картини світу, адже українська мова в цих умовах виявляє високий рівень адаптивності, гнучкості, поєднаної з опором асиміляційним впливам, що здебільшого посилює її ідентифікаційний потенціал. На наше переконання, досвід мовних змін в Україні може слугувати підґрунтям для зіставних постконфліктних лінгвістичних студій у Європі. Перспективу подальших студій вбачаємо в аналізі термінології високотехнологійної війни.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-37>

THE CATEGORY OF POLITENESS AND THE MEANS OF ITS REALIZATION IN ENGLISH DISCOURSE

КАТЕГОРІЯ ВВІЧЛИВОСТІ ТА ЗАСОБИ ЇЇ АКТУАЛІЗАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ПРОСТОРІ

Savchyn N. B.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Philology and Translation,
Ivano-Frankivsk National Technical
University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Савчин Н. Б.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та
перекладу,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

Незважаючи на те, що категорія ввічливості, як лінгвістичне явище уже давно належить до кола основних проблем мовознавства, водночас, зацікавленість у комунікативно-прагматичних характеристиках та вербальних і невербальних засобах її актуалізації в англійському просторі, все ще є предметом дискусії. Проте існує значна кількість досліджень даної категорії в іноземній мові, дотепер ще немає загальноприйнятого визначення. Дослідники по-різному трактують засоби її вираження, що свідчить про складність та багатовимірність цього явища.

Т. ван Дейк розглядає ввічливість як допоміжну роль у будь-якому дискурсі, яка стосується соціальних умов і прагматичних правил. Вона є когнітивно зумовленою та релевантною лише тією мірою, якою учасники комунікації знають ці правила та здатні співвідносити власні інтерпретації подій із соціальними характеристиками контексту [4, с. 132].

Дж. Ліч підкреслює, що «ввічливість спрямована на мінімізацію вираження неввічливих намірів та максимізацію ввічливих, що забезпечує гармонійність комунікації»[3]. П. Браун і С. Левінсон виділяють стратегії «позитивної та негативної ввічливості, які відображають прагнення мовця підтримати «обличчя» співрозмовника» [2]. Сучасні дослідження (наприклад, у сфері міжкультурної комунікації та онлайн-дискурсу) показують, що «ввічливість трансформується залежно від соціальних і технологічних умов, але залишається ключовим чинником ефективної взаємодії» [1].

Оскільки, категорія ввічливості є однією з ключових у прагматичній лінгвістиці, адже вона визначає характер міжособистісної комунікації та відображає культурні норми суспільства, в англійському просторі ввічливість виступає не лише як мовна стратегія, але й як соціальний маркер, що забезпечує гармонійність взаємодії між комунікантами. Таким чином вона реалізується в англійській мові через різноманітні мовні та позамовні засоби, що забезпечують ефективність комунікації та підтримку соціальної гармонії.

На лексичному рівні найбільш поширеними є формули ввічливості (*please, thank you, excuse me, sorry*), які виконують функцію маркерів соціальної коректності. Вони часто супроводжуються інтенсифікаторами (*very much, kindly*), що підсилюють позитивний ефект.

На синтаксичному – ввічливість часто реалізується через мовні та модальні конструкції: *Could you possibly...* – використання модального дієслова *could* у поєднанні з прислівником *possibly* створює максимально делікатне прохання, яке знімає тиск із співрозмовника. *Would you mind...* – конструкція апелює до особистих меж адресата, демонструючи повагу до його комфорту. Це прохання звучить як перевірка готовності виконати дію, а не як наказ. *I was wondering if...* – форма минулого часу (*was wondering*) додає непрямой форми та м'якості, перетворюючи прохання на роздуми мовця, що знижує категоричність висловлювання. Такі структури пом'якшують імперативність висловлювання та створюють ефект непрямого мовленнєвого акту.

Категорія ввічливості реалізується також за допомогою дискурсивних засобів. До них належать: використання евфемізмів (*passed away* замість *died*). Використання евфемізмів дозволяє уникнути прямого й потенційно травматичного висловлювання. Це демонструє чутливість

мовця до емоційного стану співрозмовника та підтримує соціальну гармонію; непрямі мовленнєві акти: замість прямого наказу (*Close the window!*) використовується запитання чи пропозиція (*Could you close the window?*). Така стратегія зменшує категоричність висловлювання, перетворюючи його на прохання, що підвищує рівень ввічливості. Стратегії пом'якшення (*just a moment, if it's not too much trouble*): ці вирази вводять додаткові елементи, які знижують імперативність прохання. Вони створюють ефект «зменшення тиску» на адресата, показуючи, що мовець враховує його можливості та комфорт.

Таким чином, дискурсивні засоби допомагають уникати конфліктних ситуацій та підтримувати позитивний тон комунікації.

З точки зору соціокультурного аспекту, у британському варіанті англійської мови спостерігається тенденція до більшої формалізації та частого використання непрямих стратегій. Американський варіант, навпаки, характеризується прагматичністю та більшою прямоотою, хоча форми ввічливості залишаються обов'язковими.

У порівнянні з українською мовою, в якій поширені звертання (*будь ласка, перепрошую, дякую*), мають прямі відповідники в англійській. Проте англійська мова частіше використовує синтаксичні засоби для пом'якшення, тоді як українська тяжіє до лексичних форм.

Отже, категорія ввічливості в англомовному просторі реалізується через багатий спектр лексичних, синтаксичних та дискурсивних засобів. Вона відображає не лише мовні норми, але й культурні цінності, що формують специфіку комунікативної поведінки носіїв англійської мови. Таким чином, ввічливість у англійській мові постає не лише як мовна стратегія, але й як культурно зумовлений механізм підтримання соціальної гармонії, що має універсальне значення для міжособистісної та міжкультурної комунікації. Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз трансформації стратегій ввічливості в умовах цифрової комунікації, де традиційні мовні засоби поєднуються з новими формами невербальної взаємодії (емодзі, реакції, скорочені формули).

Література:

1. Васильєва О. О. Ввічливість в англомовному науковому дискурсі: проблема визначення. *Збірник наукових статей. Серія «Філологія»*. Київ : КДЛУ, 2000. № 4. С. 20–26.
2. Brown P., Levinson S. C. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 345 p.
3. Leech, G. N. *The Pragmatics of Politeness*. Oxford : Oxford University Press, 2014. 343 p.

4. Van Dijk T. A. Discourse and Context: A Sociocognitive Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 283 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-38>

**HESITATION PAUSES IN ORAL SPONTANEOUS SPEECH
(BASED ON EXAMPLES FROM UKRAINIAN AND FRENCH)**

**ПАУЗИ ХЕЗИТАЦІЇ В УСНОМУ СПОНТАННОМУ МОВЛЕННІ
(НА ПРИКЛАДАХ УКРАЇНСЬКОЇ І ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ)**

Fliashko O. V.

*Bachelor Student at the Educational
and Scientific Institute of Philology,
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Фляшко О. В.

*студентка бакалаврату Навчально-
наукового інституту філології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Звуковий лад мови – це її справжнє звукове «обличчя» [8, с. 67], що забезпечує комунікативну спроможність соціуму, знаходить свою динамічну реалізацію в живому мовленнєвому потоці. Дослідженням цієї фундаментальної структури займається фонетика, яка постає як «крос-галузева ділянка мовознавства» [10], оскільки вона інтегрує лінгвістичні та когнітивні вектори пізнання.

У центрі уваги постає усне спонтанне мовлення як складний когнітивно-комунікативний процес. Його невід’ємним атрибутом є паузи хезитації – природні маркери мислення мовців, темпоральні перерви або заповнені вокалізовані сегменти, котрі спричинені труднощами у процесі продукування думки.

Хезитація (*грец. hesitation – коливання, затинання*) – різновид паузи, викликаний обдумуванням можливих варіантів продовження мовлення, пошуком потрібного елемента мовного коду, перебудовою структури повідомлення в процесах вербалізації тощо [9, с. 342]. На відміну від комунікативно релевантних пауз, що слугують засобом організації та прагматичного увиразнення висловлювання, паузи хезитації не мають безпосередньої комунікативної настанови. Натомість вони репрезентують механізми внутрішнього мовленнєвого планування думок і зовнішні прояви когнітивної обробки інформації в умовах «онлайн продукування» мовлення. Вони пов’язані з емоційним ставленням мовця до повідомлення, з пошуком синонімічних засобів